

**ӨЛБҮТ,
ТЫЫННААХ
БУОЙУТТАР,
ӨСТӨӨХТӨРҮ
КЫАЙЫТТАР!
БАРҢА МАХТАЛ
— ЭИЭХЭ,
НӨРҮӨН-НӨРГҮЙ
— ЭИЭХЭ!**

1997 с. Ыам ыйын 8 к. Чэппиэр № 50 (8281)

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биридии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

ВЕТЕРАН

Сааскы түүн сылайан, утуктаан
Дурдаба сыппыта ветеран.
Аттыгар кус үөрэ кырылаан
Түспүтүн кырдыбас ыппата.
Эмискэ саа тыаһа сатараан
Олоро оуста ветеран,
Иитилээх сомуоҕа суох саатын
Илиитэ сымсатык харбаата.
«Ньэмэстэр кэллилэр дуо? Хантан?»
Уолуйбут ветеран ыйтыгар,
Онтон дьэ өйдөнөн, сонньуйан,
Саа уонун аллара санныыгар.
Бизс оунтан тахса сыл устата
Түүлүттэн арахпат букатын
Уот сэрин кытыастар кутаата
Буурҕалаах бойбуой сырыыта.

Б. УЬУУНУСКАЙ.

Хорсун буйун кэриэһигэр

М. К. Аммосов 100 сааһын көрсө биигэ иһилиэктитигэр араас мероприятиелар ытыллаллар. Ол курдук муус устар 19, 20 күннэригэр, Аба дойду Улуу сэриитин кыттылааччы, үс бойбуой орденнар кавалердара биигэ биэр дойдулаахпыт Обутов Афанасий Иванович кэриэһигэр аналлаах уолаттарга көнүл тустууга турнир буолан ааста.

Кытыннылар улуус 6 оскуолатын оболоро. Бу турнир Хатырыкка иккис сылын ытылыһна. Турнир субуотаба уонна өрөбүлгэ улахан көхтөөхтүк буолан ааста. Спосордарынан Хатырыкка олорор сэри, тыыл ветераннарын оболоро, сэиннэрэ, барыта 40-ча киһи буоллулар.

Бу улахан күрэхтэһингэ Обутов А. И. төрөппүт уола, тустуу тренерэ Обутов И. А. бэлэмнээбит оболоро улахан кыайыны ситиһэн биэр дойдулаахтарын аатын чыстээхтик көмүскээтилэр. Ол курдук бэйэлэрин ыйааһынарыгар: Данилов Айал 7 кыл, Дьяконов Саша 7 кыл, Слепцов Сеня СПТУ

үөрэнээччигэ Собакин Данил чемпионнаатылар. Иккис миэстэбэ: Ощепков Игнат 6 кыл, Дьяконов Володя 7 кыл, Игнатьев Сеня 6 кыл. тиксэн кыайы үөрүүтүн билэн мэтээллэринэн, грамоталарынан, бириэстэринэн наҕараадаланнылар.

Кизэтигэр Дорбордоһуу биэчэрэ буолла. И. А. Обутов дьарыктыыр оболоро Дьяконов Саша, Игнатьев Сеня Казахстанга аан дойдуну күрэхтэһинигэр кытта бүкүлүгэ бараллар. М. К. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ аан дойдуну күрэхтэһинигэр ситиһилээхтик кытталларыгар баҕарыабын!

Дора УВАРОВА,
Хатырык оск., 6 кыл. үөрэн.

Улуу Кыайыбы күнүнэн!

Убаастабыллаах ветераннар! Сэрин хонуутугар уонна тыыл фронугар Улуу Кыайыбы уһансыбыт ытык-мааны кырдыбаастарбыт! Улууспут бар-дьоно!

Бизс уон икки сыл ааста Аба дойду Улуу сэриитигэр тэргэннэр бүтэник тыастара ыйыргыт кэмийтэн... Аан дойдуну историятыгар көмүс буукубаларынан суруллубут бу советскай норуот фашистскай Германияны сүһүбүн сөһүргэстэспит хорсун быһымыта үйэлэргэ өлбөөдүйбэт.

Ийэ дойдулары күүскү саа-саада туган Саха сиригэр 62091 ньургун уолаттара фронга аттамыттара. Киһилэртэн 37950 киһи кыайы көтөлөнөн дойдуларыгар төһүбүттэрэ.

Биигэ улууспуттан арбаа уонна илигини фроннарга 2 тыһыынчаттан тахса киһи көнүл олобу көмүскүү барбыттара. Бүгүн киһилэр ааттарын «Мэнэ таас» дин өйдөбүннүк киһигэртэн билэбит. Эргиллэн кэлбит буолууннартан үгүстэрэ олохтон туораатылар.

Норуот бэйэлэрин геройдарын умубат. Туох саатара, кыалларынан ветераннарбыт нус-хас олохторун хааччылар дьаһаллар ылыһыллаллар. Сүүһүнэн тыыл ветераннара анал эпитеттэринэн туһаналлар. Итинник кыһамны, көмө быстыбакка салҕанан туруоҕа.

Бүгүн биигэ ветераннарбыт төһө да сааһырыттарынан, доруобуйалара айгыраабытын иһингэр олох хаамытыттан туора турбаттар, күүстэрэ-кыахтара тийэйлэринэн үлэ буоллун, үөрүү буоллун биигини кытта тэҥигэ сылдьаллар. Ол курдук улууска ытыллыбыт ветераннар уус-уран самодеятельноска көрүүлэрэ үрдүк тэрээһиннээхтик барда. Быйыл М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сылын көрсө ытыллар юбилейнай дьаһалларга быһаччы уонна көхтөөхтүк кытталлар.

Хомойуох иһин, билигин дойду үрдүнэн олох таһыма мөлтүүрүн, үп-харчы эргинэрэ сатарыйытын түмүгэр сорох ветераннарбыт толору өйөбүлү ылбаттар, билигин даҕаны эргэ өтөхтөрүгэр кыһалҕалаахтык олорор кырдыбаастарбыт көмөнү эрэйлээр. Инникитин манньык ветераннарбытыгар чопчу көмөнү онорор, олорор усулуобуйаларын тосту көһөрөр дьаһаллары ыларбыт — ытык иэспитинэн буолар.

Абыһах хонуктаабыта республика Президентэ М. Е. Николаев Улуу Кыайы күнүнэн сибээстээн ветераннарга биридии мөл. солк. харчынан биэр кэмнээх көмө онорорго дьаһала табыста. «Сахателеком» компания Кыайы Күнүгэр «Победа» дин паролунан ветераннар переговорга босхо кэпсэтэлэрин быһаардылар.

Бүгүн олох-дьаһах туруга ыарахан кэмизэр хас биридидибиттэн Улуу Кыайы саллааттарыгар, тыыл ветераннарыгар ураты болгомто эргийлэр. Дириг ытыктабыл, эйэбэс тыл ытык кырдыбаастарбытыгар ханнык да эмтээбэр туһалаах буоларын умубаппыт наада. Оскуола үөрэнээччилэрэ, учууталлар ветераннарга тимуровскай көмөнү сөргүтэн ыталлара. Ыаллы дьон киирэ-тахса өрүү билсэллэрэ, сээрэгэллэрэ, культура, сынһалаан киһиннэригэр, библиотекарларга ветераннар көрүһүн кэпсэтэр, ахтыһар түгүннэрин тэрийи — манньык иһирэх өйөбүлү ханнык да харчынан толуйбаккын.

Күндү ветераннар! Кэлэн иһэр Улуу Кыайы кэрэ-бэлиэ күнүнэн истинник эбэрдэлибит, улуус дьонун сэрэгэтин аатыттан барҕа махтал тыллара тиэрдэбит.

Улуус дьаһалтата.

ХАҢАЛАС, НАМ, УУС-АЛДАН, УУС-МАИА, ТААТТА УЛУУСТАРЫН БАҢЫЛЫКТАРЫГАР

Өлүөнэ өрүскэ сааскы халаан уута улахан харыылардаах иһэр. Өлүөхүмэ улуугар II Нөөрүктэйиттэн үөһэ үс нэһилиэнньэлээх пуун ууга барда, олохтоохтору көһөрүү тэрилиннэ, 79 сүөһү ууга былдьанна.

Сааскы халаан уута ылар сирдэригэр оҕо тэрилтэлэрин быстах кэмнэ сабар, оболоро, кыаммат кырдыбаастары эвакуациялааһыны, сүөһүлэри, сылгылары көһөрүүнү тэрийэргитигэр көрдөһөбүн. Оперативнай дьуһурунайдар бастайааннай, төгүрүк сууккаба дьуһуурустубаларын тэрийинг.

Правительство председателин солбуйааччы
БОРИСОВ.

ХРОНИКАТТАН

Российскай Федерация Президиэн Ийааһынан экономиканы бөбөрөгүтүгэ, социальной сфера сайдытыгар улахан кылааттарын уонна өр сыллаах эгкилэ суох үлэлэрин иһин Саха Республикатын предпритиеларын, учреждениеларын, тэрилтэлэрин үлэһиттэрэ государственнай наҕараадаларынан бэлиэтэммиттэрэ.

Ол иһингэр Дорбордоһуу орденнаан биигэ улууспуттан «Түбэ» совхоз ыаньыксыта **ГРИГОРЬЕВА УЛЬЯНА НИКОЛАЕВНА** наҕараадаланна.

Пароль — «Кыайыбы»

Кыайы күнүнэн сибээстээн Россия Госкомсибээһин сүбэтинэн б.д. Ыам ыйын 9 күнүгэр Аба дойду сэриитин кыттылаахтара уонна иһилииттэрэ «Кыайыбы» дин паролунан босхо телефонунан кэпсэтиэхтэрэ (07). Переговорга удостоверениелаах кэлэбит.

«Сахателеком» ГП Намнаабы филиала.

КИМ ДА УМНУЛЛУБАТ, ТУОХ ДА УМНУЛЛУБАТ

Икки сыллаабыта Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэрингэ Советскай Армия немецкэй фашизмы кыайбыта 50 сыллаах өрөгөйдөөх юбилейин бэлиэтээн аастыбыт. Онно, сахалыы эттэххэ, саа-саадах тутан төрөөбүт Ийэ дойдularын өстөөхтөн көмүскээһингэ быһаччы кытыбыт сүүһүнэн киһи аата-суола хаһыаттарга, сурунаалларга, кинигэлэргэ сурулунулар, ааттара-суоллара үйэ-титилинилэр, «Мэйгэ таас» кинигэҕэ киллэрилиннилэр. Ол эрээри билгин да сэрингэ сүлдүн көрдөрбүт хорсун быһыыларын тустарынан хайа эмэ түгэнинэн сиһилин ахтыла илик өлбүт да, тыһынаах да буйуннарбыт өссө да элбэхтэр. Олор тустарынан бука өссө да суруйуохтара. Мин бүгүн эмиз биір соччо-бачча сырдатыла илик хорсун буйууммут сырыыларыттан кылгатын билгинин-нэриэх этим.

Биір оянук киһинэн Нам улууһугар I Хомустаах нэһилиэгэр, Кыһыл Сыыр дьин сиргэ, 1925 сыл сэттинньитигэр төрөөбүт Иванов Дмитрий Прокопьевич буолар. Бу киһи ийэтэ эрдэ өлөн, аҕатынаан иккэйэйэтин олорон оҕо сааһа эрэйдээхтик ааспыт. Аҕата булчут, өрүү тыбаа сүлдүрү, киһи үксүн аймахтарыгар, дьонго хаалара. Ол да буоллар үөрэнэн 1941 сыллаахха I Хомустаах (билигинитин Партизан) оскуолатын сэттис кылааһын бүтэрэн, колхозка үлэтин сүлдүбүтэ, Ого эрдэбинэ сытын-тэтиэнэх этэ, хайыһарынан дьарыктанара. Ол сылдьан, 18 сааһын туолаат 1943 сыл бэс ыйыгар Кыһыл Армия кэккэтигэр ыгырыллыбыта.

— Бэбизекэни тутуат да. Намга кэлэн учуокка туруоран баран, барыбытын, 74 киһини, «Лермонтов» борохуотунан куоракка, Даркылаахха аҕалан, бирэҕкэ таһааран, баттахтытын кырыһан, остолобуойга аһатан, төттөрү киллэрэн олордубуттара уонна Өлүгү эрүспүтүн өрө өксөйөн айаннаабыппыт, — дьин кэпсир Минтэрэйдэ. Даурияҕа тийээтин кытары 82 миллиметрдаах батальоннай миномет курсугар үөрэтэллэр, ону үчүгүйдик үөрэнэн бүтэрибитин иһин, туту сержант сыбааньатын биэрбиттэр уонна аҕыһах хонукка командир (расчет) оҕорон, эдэрдэри үөрэттэрибиттэр. 1944 сыл олунньуга дьэ

Иккис „Тигр“ уун-утары иһэр...

ларбытын туоратымаары, буомбалаары кэлбит немец самолеттарын биһиги самолеттарбыт эмиз үрүн кэбиспиттэрэ. Ол курдук самолеттарбыт биһиги чаастарбытын өрүү батыһан испиттэрэ, пехота, танка, артиллерия, авиация бары биір сибээһинэн салаллар быһыылаахтара. — Днестр өрүһү туоран баран, бэс ойуур иһигэр аатырбыт Ковнак партизанскай этэрэтин лаабыра баар эбит этэ. Биһиги хас да күн сыһыаммыппыт, оҕостуммуппут. Ол кэмгэ Руслановалаах (аатырар ырыаһыт) кэлэн концерттан барбыттара. Салгыс сэриилэһэ сэриилэһэ, элбэх дэриэбинэлэри, куораттары босхолуу - босхолуу айаннаан, Кишинев куораты тийээн босхолообуппун. Кыраныссаны туоран, биһиги 22-с полкабыт аатырбыт Коршун-Шевченковскай куораты босхолоонунга улахан кыргыһыга түбэспипит. Сорохторбут ааһа турбуттара, биһиги танкабыт гусеницатын тобу ыттаран, олорон хаалбыппыт. Экипажым сапчаас көрдүү баран хааллылар, танкаҕа соботобун хааллым. Ол олодохтунан немецкэй «Тигр» танка уун утары иһэрин көрдүм. «Тигр» миң танкабын алдыаммыт, иччитэх быһылаах диэтэҕэ буолуо, туораны салаллан эрдэбинэ, мотуоруну тобу ытаммын уматтым, танка иһиттэн икки немец ойон тахсыбыттарып п. леметтаан кэбистим, иккис «Тигр» уун утары иһэр, ону «тонсөбуйнай» снарядынан баһыһытын икки корпусун икки ардынан тобу тэптэрэн кэбистим. Биһиги түөрт танкабыт тийээн кэллилэр, онтон пехота тобу аньан кэллэ. Танкабыттан ойон тахсыбытым, пехота капитаныгар кэтиллэ систым. Киһим эрдэйдээтэ уонна хайаан да наһараада түһэриэм дьин барытын суруммута уонна бэйэтэ чааһын кытары салгы бару тубута. Өлбүтүн да, тыһынааһын да билбэ-

тим. Бэйэм дьонум тийээн кэллилэр уонна «үлэбин» көрөн, үөрүү бөбө, миһин үөһэ ылан быраба-быраба эбэрдэ бөбө. Гусеницабын олордон, чааспытын экирэтэн, Днепр өрүһү кыйа-кыйа, ара сэриилэһэ-сэриилэһэ, үрэх бөбөнү, бадараан бөбөнү эрэй бөбөнөн сосуһа- сосуһа туораталаан, бааһына бөбөнү илдьи тэпсэн, Харьков уонна Львов куораттары босхолоһон, Минскэй куоракка тийээн кэллилэр. Минскэй биһиримээри немецтэр алдархайдаах утары сыһыны оҕорбуттара. Биһиги танкабытын ытыалыыты алыы кыраакка кириэн испипит баара да, эмискэ биір дэ танкам өрө көтөргө дьыла гына, төбөбөр «мина» дьин санаа элэс гынарга дьылыта да, ханна да барбыппын олох өйдөөбөппүн. Биһо дэ ханна эрэ аҕалан, укуол биэрбиттэригэр «кылаах» гыһан өйдөнөн ылбытым быһылааба, төбөм, илим-атабым барыта бэрэбээскэ эбит этэ. Онтон эмиз өйдөөбөппүн. Дьэ, кэлин билбитим. Казань, Уфа, Челябинскай куораттар госпиталларыгар эмтэнэн, арый үчүгэй буолбутум. Арай төбөм бааһа оһон биэрбэккэ, өр эрэйдеммитим. — Утүөрбүтүн кэннэ Минтэрэйдэ Челябинскайдаагы танканы оҕорор заводка үлэҕэ ыһыппыттар. Бэйэлэрэ үлэлэһэн-таган, бэрэбиэркэлээн. 31 танканы поездка тиһэнэ аны илигини фронтго 1945 сыллаах от ыйыгар Забайкальскай байыаннай уокрукка айанныылар. 84-с разьездка (түмүр суол станциятыгар) аҕалан сүөкүүлэр. Хата онно урукку бэйэти 6-с танковай армиятын 5-с дивизиятын 22-с полкка кэлэн олорон сирэ эбит. Чааһыгар төннөр. Германияны Кыайы Дмитрий Прокопьевич өссө Челябинскайга эмтэнэ сыттабына буолбут, «Германияны Кыайыны иһин» мэтээлинэн наһараадалаабыттар. 1945 с. сулууспалы сырыттабына, Арбаангы фронтка сэрингэ сүлдүбүт полк командира ыгыртан ылан, «Хорсуун иһин» мэтээли туттарбыт. — Бу баар, били Коршун-Шевченковскайдаагы кыргыһыга икки танканы алдыһытым иһин эбитэ дуу, — дьин сабаҕалыыр. Забайкальскай уокрукка полкабыттан танкист-механигынан сылдьар. Атырдыах ыйыгар Японияны утары сэрингэ кирибэтэ. Японска аатырбыт-сураҕыбыт Квантунскай армиялара улахан күскү бөбөргөтүмүт оройуоннардаах, хайалардаах этэ. Олору штурмалаан ылыһа, Хинган сис хайатын туораһына кырыктаах кыргыһы төлөһүн ортоһунан

бастакынан танкистар атаакаба кириэллэрэ. — Хинган хайа бэтэрээ өттүгэр туннель баара, ол таһыгар Ирэхтэ дьин станцияҕа тохтообут, өссө баран иһэн, ара элбэх японскары билиэн ылбыппыт. Кшиилэр саһа сьтан, биһиги пехотабыттан киһи бөбөбүтүн өлөрбүттэрэ. Ол курдук биһиги станция таһынаагы өрүскэ танкам командирьнаан сууна кирибиппит, ол кэмгэ саһа сьтар японскары биһигини гранатанан быраһыттары, командирьм иһкэ таптаран, баһыһаҕа кирибитэ. Миң уға харакһар, сыһааһар оскуолка таарыйбыт этэ, оэрэбээскилэнэн, салгыс сэриилэһэ барытым. 30-ча японскары билиэн ылбыппыт. Мукден куораты ылсыбыппыт, Хинган кэтэҕэр Бухэдудьин японскары бөбөргөтүмүтүн тобу көппүппүт. Пехотабыт элбэх японскары билиэн ылбыта. Цысыхар, Харбин, Чанчунь, Мукден куораттары босхолобуппун уонна Порт-Артурга тийиһиппит. Муора кытыһыгар кыратык сэриилэспиппит. Кыһын ортоһугар дьыла олорон баран, сааһыра эрдэ сорус Забайкальскайга 77-с разьездка (станцияҕа) аҕалан сүөкээбиттэрэ. Түһүнүгэ, оһоҕо суох дьинэлэргэ аҕалан, тоһортуу сыһыттар. Сиһим тыһыны этэ. 1946 с. Чита куорат таһыгар 54 танковай оскуолада танка командирьин үөрэбэр үөрэнэн, «ИС-3» (Иосиф Сталин) дьин 122 мм-дээх буускалаах улахан танкаҕа командирьнан демобилизацияланыаһар дьери сулууспалаабытым, эмиз да суопардаабытым. Гвардия старшай сержантын сыбааньатын биэрбиттэрэ. 1950 с. бэс ыйыгар Минтэрэйдэ төрөөбүт дойдутугар эргэллэн кэлбитэ. Кэлээт, биһо да күн өрөөбөккө, тапталдаах Ийэ дойдута сайдарын, тусарын туһугар үлэлэбиптинэн барыта. Баһаан Нам лесхоһугар лесниһиэн, 1955 сылга трактористтар курстарын бүтэрэн, икки сыл Мархатаагы суол учаастагар трактористаабыт. Аны 1957 с. суопардар курстарын бүтэрэн, 1975 сылга дьери массына уруудун туппуга. Бьэс сыл эт-үүт комбинаты ар суоппар. 1979 сылтан оройуон ээҕини систематыгар үлэлиир. Дьэбдүйэй эмиз пенсияҕа тахсыар дьери киллэн астааччы. Бу ыал тобус оҕолорто. Уйларга Нам орто оскуолатыгар повардыыр, Наташalara Дьокуускайга экономист-бухгалтерьнан үлэлиир, Марфалара Нам уллуустаагы потреббьестество атыһылааччы, Тоһа ыаньыксыт, Дуһа эмиз улусПО-ҕа пекардыыр. Түөрт уол-

бой

Мини Көбөкөн тээх, му саһа оҕонон төрөөбү Бочуор Олоко куолаа соччо у Сүөдэр кириэн 1941 с. гэр комсо комитетин нан миһи отдөлүгар Дьэ, мант мыта эппи милиция 1941 с. га быраат ыһгар, би Алпааны Ийэ дойдуга барыһы үөрэтэ этэ. Респ бүтэрэн А лыы сылд сомолец кытта сэр тубута. Сэрини с сүт буолб ра да ба рээһиннэр кэпсипилэ милицион ров күрү харса су көрдөрбүт гэннэри э Маһиһа наабы ми биллэриң. Сампыаа сьлдьялла дел нача Ларионов тутарга м Бочуорову рүйөхтэр тыа сиһи ордуулан Күрүөйх дабы ыл дьиргэ ту рунар. Н сирдьити ылар. Ха тары бэй рүйөхтэр барар. Д тайба сив да күн ке ордуулар Мас урал олорутта н гэр дь истэхтэри та убайы улахан дуо?». О бат: «Ыт туһа суо тыһынаах — дьэбит. Бу түб муус уст Бырааттэ тара тут Иккис лабыр атыһырын Уоруйабы дьаһал ы ния нач Ларионов сөй Бочу ыһаы ир- сьарбала тимныгы гинэ туту тара. Уор көстө сь лоонор оностон Уус Алда тэн Баата рын өлөр илигинэ эбалыттэ билибитэ этэ. Уһус т һилигэр кэлэн ту тыллабыр Бочуор

«НАРКОМОВСКАЙДААН» БЫЛДЬАНАЛЛАРА

Михаил Тимофеевич Новгородов 1942 сыллаахха армияҕа ыгырыллыбыта уонна I Украинскай, I Белорусскай фронттарга сэриилэспитэ. Киһи хамаандалыыр орудията Курскай дугаба, Орловскай туһаайыга кырыктаах. Хаан тохтуулаах кыргыһыга кытыбыта. Саһа хоһуун боһуона Польшаны босхолоһпута. Берлин куораты ылыы уоттаах сэриитигэр охсуһан, өстөөх арбаһын урусхалааһына кылаатын киллэрибэтэ. М. Т. Новгородов икки Кыһыл сулуус, «Албан аат» орденнарынан уонна үгүс боһуой медалларынан наһараадалааммыта. Хаанымсах өстөөхтөн дойдутун көмүскүүр сэрингэ ыараханньк бааһырыта. Михаил Тимофеевич сэрин иһиннээҕи сылларга Дьокуускай куоракка болуотуньуктаабыта. Онтон дойдутугар Намга 1945 сыллаахха сэрииттэн эргиллэн кэлэн баран суолу тутар оҕорор отделга, онтон кинофикация оройуонаагы отделын начальнигынан үлэлээбитэ. 1958 с. культура отделын сэ-

биэдисэйин солбуһааччынан анааммыта. Итинтэн кэлин электростанция начальнигынан, Хамабааттаҕа гараж сэбиэдиссэйинэн үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Урут 60-с сыллар дьэки Нам сэлиһэньэтин электррическэй уотунан Граф Бьогрэгэр турар электростанция хааччыһара. Бу сүүнэ улахан электростанция алдыһан, саппаас чаһа кыйан көстүбэккэ, нэһилиһиньэ үһүн кэмгэ уота суох эрэйдэнэрэ. Биір дэ, араһа 60-с сыллар сангаларыгар эбитэ буолуо, оройуон киһиннээри культуура дьэһитигэр обком бастагы секретара С. З. Борисова кытта көрсүүһү буолубута. Сааланы толору мустубут дьон истэн олордохторуна М. Т. Новгородов ойон тууран: «Семен Захарович эн Нам оройуонугар саңа электростанцияны биэрэн көмөлөһүөх буолан баран албынааты», — дьин кыйһан-абаран, мас таас курдук эһиптин улаханнык соһуйа истиппипит. Кэлин 70-с сыллар сагаларыгар оройуон киһи баһыһатыгар терапевтскай

отделениһе биір кэмгэ эмтэмиппит. Онно сьтан Михаил Тимофеевич сэрингэ сьлдьыбытын туһунан кэпсэбитэ. — Уоттаах сэрингэ атаакаба кириэх иннинэ наркомовскай 100 гд. испири биірдии саллаакка биэрэллэр. Ааныа аһаабакка-сиэбэккэ, сылаһа сьлдьар нуучча саллааттара наркомовскай нуорма кэһиниттэ: «За Родину! За Сталина!» — дьэбит тиһэн пулемет уотугар утары сүүрэн кириэн билдыһаналара. Миң буолаһына оччолорго эдэр да сорус буолуу, наркомовскай нуорманы испэт этим. Атаакаба кириңи буолаһына хайа өттүттэн күүскэ ыталларын көрөн, ол дьэки барбакка, сир намыһах, күлүктээх өттүн талан иһин дьэки барарым. Ол да иһин сэриини күүһүнэн ити үлүгэрдээх алдырхайтан тыһынаах ортоһум. Арай биір дэ киһим биһо дьэбэлээх түгэни кэпсээтэ: — Тимур суол станциятыгар турдаһына мнэхэ икки нуучча дьахталлара кэлэн, икки өттүбүттэн илиһибттэн

ылан билдыһастылар ээ. Онуоха миң ол дьахталлар киһини тобо билдыһыттарын туоһулаһааччы буоллум. Онуоха киһим: «Тобо билдыһыттарың билбэтиң, салаат баҕас элбэх этэ», — дьин хоруйдаата. Миң туран ыйытааччы буоллум: «Михаил Тимофеевич, эн уоттаах этгиниңиң?», «Онтон салаат ботуонката сүгэһэр дээрэһиң» дьитэ. Онуоха миң киһибиң дьэбэлээһиң: «Эдэркээн нуучча уолаттарыттан ордорон дьахталлар эйигиң билдыһастылар диң саныгың дуо? Араһа, эн сүгэ сьлдьар ботуонкабар санаммыттара буолуо ээ», — дьин күллүм. Киһим иһиттэн чөлчөһөн, мичээрдий сыһыпта. Михаил Тимофеевич үлэҕэ бэринилээх, биір гэ үлэлиир дьонугар олус эйбэс салаһааччы этэ. В. СЫРОМЯТНИКОВ.

АИЙЫ ТЫЛГА ЭМИЭ УАҢСЫЛЛЫБЫТА

Бочуров буой сырыылара

ер Олексей Бочуров дин кимий? Кини 1918 с. Нам улууһугар иилигэр Сүөдөр Матвеевич Бочуров дин биир саһаан үрдүк-лүмү ыраас, кыһыл хааннаах, хойуу, сэксэгэр бытыктаах, кини төрөл эттээх-синниэх киниэхэ Бөрөлөөх арыга маннайгы сириин көрбүтэ. Кини кэнииттэн 1923 с. иккис оҕонон Машпый Машпыйы оболонобун дин ийэтэ өлбүтэ. Уолаттары аймахтара көмөлөөн, көрөн-харайан улаатыннарсыбыттара. Астаан Көбөкөн начальнай, онтон Хатырык 7 кылаастаах о-р үөрэммитэ. Олексей бултуурга Машпый оҕоньор (кини на суох) ыраас, сырдык хааннаах эһэтэ үөрөспүтэ. Аҕата наан Олексейдүүн оччотооһуу Булуңга хайынганан эрдинэн кытыллара. Балыктыырга Булуңга үөрөспүтэ.

тин кэниэ, күрүөйэх күөл сэкитигэр сасыт диндлэр. Күндү ааҕааччы, биниги сахабыт сириин самаан сайы-ныгар бырдах бөбө буолаач-чы. Күөл сэкитэ ул-уһун от-тоох, арай көрдөбүнэ түптэ буруота бургучуйар үһү. Олексей күрүөйэхэ манна гаһа сылдар эбит. Ханна барда да буруота унаарар. Олексей уордаах, улахан куолаһынан: «Бэрич, тур, ту-тулуңнуң!» — диир хамаан-далаабыта. Күрүөйэх туран бэрич кэлэн биэрэр. Бино күрүөйэх эрэйэ суох туту-луңнаа ити. Күрүөйэх өмү-дахтан түптэ онгостон биэд-рээ тутан илдьэ сылдыбыт. Онтуката бэйэтин буруоту-нан күрүөйэти туттарбыт.

Төрдүс түгүн: Отделга те-лефоннаабыттар. Затонига (Граф Бизергэр) кинини ки-һи өлөрбүт. Олексей Затон-ига массыннан кириэн ол буруйдаабы туһунт. Ол-рүөхсүт кычычалынан таба-рыһын төбөтүн быспыт. Кэ-лгийэн, хааннаах быһаын саккыраһытынан райотдел-га аҕалбыта.

Олексей Бочуров комму-нист, партия эрэллээх уола. Партия ханна мытар, туох сорудагы биэрэр да энкилэ-суох активнайдык толороро. Арай биридэ бу строка ав-тора Намтан Кириэскэ (би-лингвинин автозаправочнай) иһэн хоту диэки көрбүтүм. Алпааны диэкиттэн хава луоҕа курдук кини бөбө иһэ-эбит. Тохтоон турдум. Ити 1942 с. сайынгы хомуур этэ.

Армияҕа барааччылары Олексей Бочуров иккилин киниэн стройдатан илдьэ иһэр 80-ча дыоно Көбөкөн-нөр, Арбыннар этилэр. Олүө-нэ эбэни хайыгынан эрдэн туораабыттар. Бу строка автора көбөкөттөрү сорохто-рун билэрим. Билэр киним Ядрихинский (Бууча) мизэх туһааһан эппитэ: «Эн кини хара буол, Ядрихинскийлар ааттарын ааттап, мин сэр-нииттэн эргийбэһин». Кини кырдык сэрни толоонугар охтубута.

Милиционер Олексей Бо-чуров райвоенком соруудаһы-нан батамайыларга бэбисэ-кэ туттарбыта. Оччотооһуга армияҕа барар саастаах дыонорго эрэ бэбисэкэ аа-дырыстанара. Бочуров эл-бэх киниэхэ бэбисэкэ тут-тарбыта. Кинилэр истэригэр Клавдий Карпович Красноя-ров баара. Клавдий оччо-тооһуга ким билиэй кини Советскай Союз Геройа бу-луо дини. Сарсыныгар бэ-бискэлээхтэр хайыгынан Улуу Олүөнэни эрдэн туо-раан, Хатырыктан сатын оройуон кинигэр Олексей Бочуров салалтатынан хом-мүр пуунга бары кэлбиттэрэ. Кинилэр Намга военнай ко-миссияны барбыттара.

Красноярск Клавдий Кар-пович (1907-1943 сс.) Омс-кай уобаласка төрөөбүтэ. Якутскайга кэргэттэрин ил-дэ 1929 сыллаахха кэлбитэ. Сэрни иһинэ Олүөнэ пара-ходствотыгар транспортнай ат көлөнү тутар паркаҕа ээ-биздэсэйдэбитэ. Диепри туораһынга 1943

Карпович Красноярск биниги улууспуг героинан аат-танара сөп.

с. балабан ыйын 22 күнүгэр Большая Листвень дэриэонэ гаһыгар өстөөх бүдүмүт-тээх дуэтуон амбараураһын бэйэтинэн саба түһэн бүө-лээбитэ. Киниэхэ Советскай Союз Геройун аата 1944 с. тохсуньу 10 күнүгэр иңгэ-риллибитэ. («Саха сирэ» ха-пыат 7.05.95 с.).

Нам райтобугар өр сыл-ларга үлээбит Шаманов Роман (нуучча кинитэ) бу строка авторыгар (М. Я.): «Мин К. К. Красноярск ар-мияҕа барарыгар атаарбы-тым. Кини дьэтигэр атаар-ар аһылыгы аһаабыһыт. Батамайыттан армияҕа бар-быта. Атааран баран сарсы-ныгар биниги иккис буолан атынан Верхоянскайга айан-наабыһыт» — диир кэлсээ-битэ.

Барааччылары стройдатан Граф Бизергэр киллэрбиттэ-рэ. Атаарааччы, айманааччы да үгүһэ. Ити 1942 с. бэс ыйын 26 күнүгэр хомуур этэ. Икки мөдүмэниэх сүүнэ улахан «Комантер» борохуокка дыону толоу симмиттэрэ. Бу икки мөдү-мэниэх борохуот кэлин «Клавдий Красноярск» аатын ылан элбэх кинини армияҕа Граф Бизергиттэн илдьибитэ.

Борохуот гудоктаабыта, эрдинэн барбыта, салаалы-быта. Барааччылар борохуот бэтэрээ кытытыгар кэлбит-тэрэ. Борохуот улахан кы-нигэбитэ. Барааччылар «Ураа!» хайытыллара, хаалааччылар былааттары-нан, иһиллэринэн далбаа-тыллара. Быраһааһааһаач-чылар Олүөнэ эбэээ боро-хуот өкөсө устан кестүбэт буодур диэри көрбүттэрэ. Бу элбэх киниттэн төһөтө эргилибэттэрин, араанын буолан баран, эрдэ олохтон туораабытын санаатахпына, кинилэр бүтэһик ураатыл-лара кулгаахпар иһиллэргэ дылы.

Клавдий Красноярск кы-тары ити борохуокка кини-ни уруккуттан билэр кинитэ Попов Николай Николаевич биридэ айаннаһыта. Кэлин кинилэри өрүс баһыгар тиздэн баран араарбыттар. Ону билигин ахтар ытык кырдыбаас 91 саастаах сэрни, үлэ ветерана, 1 группалаах инбэлити. Туоһулуур права-ката баар (муус устар 10 күнэ 1996 с.). Ытык кырды-баас билигин төрөппүт кыра кыһыгар Наталья Нико-лаевна Нератоваҕа (Попова) Нам улууһугар Николаевкай селотугар олорор.

Клавдий Красноярск Ге-рой буолбутун кэнииттэн кэргэн милиционер Бочу-ровка хара, үһүн ыт тулуу-буун бэлэхтээбитэ диир Олек-сей бэйэтэ кэлсиэрэ. Ону биниги көрбүт дыонор баар-быт, туоһулуубут.

К. К. Красноярск герой буолбутун кэниэ кэргэттэрин куоракка көһөрөн киллэр-биттэрэ. Куоракка Аппа уутор кини аатын сүгэр уу-лусса билигин да баар. Батамайы бөһүөлүгэ 1963 с. эрэ Кэбэһин улууһугар бэриллбитэ. (Нам улууһун 30 с. картатын көр, спра-вкатын аах).

Бу элбэх дакаастабыл-ларын армияҕа ыңырыллан барбыт сириэн Клавдий

М. ЯДРИХИНСКАЯ, Нам селота.

Улуу Кыайы саллааттара

Улуу Кыайы былаабын
Өрө туһупт буойуттар.
Өлөр-тиллэр бадабын
Билбит-көрбүт өрүүлэр.
Уруй тускул эйнэхэ,
Улуу Кыайы саллаата.
Ийэ дойдуг эйнэхэ
Бокулуоннуур, буойунга.
Эһи эрэ буолбуккут
Ийэ дойду куйаҕа.

Уот күлүн булкуйбуккут
Биэс уон сылын аастаҕа.
Уруй, тускул эйнэхэ,
Улуу Кыайы саллаата.
Ийэ дойдуг эйнэхэ
Бокулуоннуур, буойунга
Дьоллоох олох туһугар,
Туруулаһан турбуккут.
Пятiletка сылларыгар,
Бастың үлэһит буолбуккут.

Эдэр чэгиэн саастаргың
Эргитиэхпит үбүлүөйгө.
Дьоллоох өрүү сырыт,
Ылдьар дэһни билбэккэ.
Уруй, тускул эйнэхэ,
Улуу Кыайы саллаата.
Ийэ дойдуг эйнэхэ
Бокулуоннуур, буойунга.
Семен ДАИНАХ,
кулуи тутар 1994 с.

Хатын Арыыттан барбыппыт

Биниги Советскай Армияҕа 1942 сыл бэс ыйын 24 күнүгэр ыңырыллыбыппыт. Онно барбыттара Хатын Арыы нэһилиэгиттэн:

1. Дьяконов Афанасий Петрович, 1909 с. төрүүх; «Искра» колхоз.
2. Евстафьев Никита Егорович, 1919 с. т., Кыһыл Дэр.
3. Евстафьев Спиридон Спиридонович, 1900 с. т. Кыһыл Дэрэбинэ.
4. Николаев Иван Никифорович, 1900 с. т., тутуу биригэдьиэрэ.
5. Корякин Михаил Степанович, 1911 с. т., тимир уһа.
6. Сивцев Александр Ал. 1902 с. т., «Искра» хонуу бир.
7. Сивцев Василий Афанасьевич (Баһылла), 1923 с. т. Кыһыл Дэрэбинэ.
8. Парников Иван Васильевич, 1908 с. т., «Искра» к.э.
9. Сивцев Василий Никифорович, 1919 с. т., (Мааска ачыгыһы уола), Шмидт аатынан колхоз.
10. Сивцев Василий Никифорович (Тоойо), 1900 с. т., Кыһыл Дэрэбинэ.
11. Сивцев Константин Федорович, 1900 с. т., Кыһыл Д.
12. Сивцев Михаил Афанасьевич, 1900 с. т., Кыһыл Д.
13. Сивцев Василий Никифорович, 1921 с. т., Кыһыл Дэр.
14. Эверстов Илья Петрович, 1923 с. т., «Искра» колхоз.
15. Дьяконов Петр Михайлович, 1908 с. т., Кыһыл Дэр. Араанныы буолан төһөн кэлбитэ.
16. Горохов Гаврил Иванович, 1900 с. т., Эргинэ аена, атаарынан араанныы буолбута.
17. Винокуров Николай Дмитриевич, 1909 с. т. «Искра» колхоз, хараһын дэһнээбитэ.
18. Эверстов Никита Константинович, 1918 с. т. «Искра» колхоз, араанныы буолбута.
19. Сивцев Алексей Николаевич, 1915 с. т. араанныы буолбута. 1943 с.
20. Сивцев Семен Иннокентьевич, 1919 с. т., Кыһыл Дэр.
21. Соловьев Алексей Пудович, 1919 с. т., Кыһыл Дэр.
22. Сивцев Семен Григорьевич, 1915 с. т., Наспо предс. демотелиз.

Барыта 22 кини барбыппыт. Биниги Нам селотугар 4 илин субулдан сытара, онно хоммуппут. Бинигини кытта барсыахтаах Доромонон суох этэ, Зайрская өрүс уута Иван дини кини кириэн иһэн сүтэн хаалан, ол көрдөбүлү-гэр хойутаабыһыт. Биниги-ни ыла кэлбит «Пропаган-дист» борохуот 520 кинини тизммитэ. Намтан сатыы по-ход бэрээдэгинэн 8 км. сир кирибиппит. Ротабит бары-та баржаҕа олоһубута.

Бир ый устата айаннаа-быппит. Пассажирскай «Ки-ров» аатынан борохуот ик-китэ ситэн ааспыта. Өрүс баһыгар сипиттэ, онно По-пов Георгий Семенович кү-түэтэ, биниги борохуоппу-гар Никитин Максим биридэ баран иһэрэ. Усть-Кутка тоһуйоох буолтута. Кэлэр-бит саһана армияттан Тихо-нов Н. Д. уонна Эверстов К. С. араанныы буолан кэлэн хаалбыттара. Онтон өрүс ба-һыгар аһаар иһитэ суох сержант званиелаах Федо-ров Степан Саввич биниги-ни көрсүбүтэ. Нууччалык билэр буолбут этэ: «Эһиги кэниэ дьибээ-уокка үлэһит илии хаалбатах» — диир ытамныйыта...

Биниги батальонмут ба-рыта 520 кини сэрингэ бар-быта. Аара өрүс баһыгар Кириенский куоракка өрүс арытыгар олуор куоракка килиэп ылаары үс хомму-пупт. Онно занятиеҕа оло-рдохтуна биир ханник ээ дьахтар сонун иһиттэн ис-пири кистээн атылааччы-тыгар дыонорбут ылааччы буоллулар. Отбой кэнииттэн баржаҕа кириэн иһээри гы-мыттара суодалаах уу буо-лан хомойбуттара. Тийэр-битин кытта лаапчыга бобву кэлэ илгинэ дыонор испи-ри ылбыттара. Кэники боп-пуптар этэ.

Биниги сарсыныгар ол дьахтары булан өлөрөөбү куораты биир гына хаа-мыппыт да, кестүбэтэ. Ки-лиэп ылан баран баржаҕа олуорон хоннуубуппун. Онтон өрүс баһыттан прицелтэх массыынанан Зайрскаяҕа ды-лы барбыппыт. 270 км. сир 14 суукканан айаннаан тий-биппит. Куорат арбааттан

Биниги тула өттүбүт барыта хортуоппуй ыспыт сирдэрэ этэ. Онтон түүнүн уоран аһалан землянкабытыгар орон аһыгар угар этибит. Үс кини, биир сержант стар-шайдаах этибит.

Үөрөххэ сылдыан: «Бини-гини сэрингэ тобо ыһпат-тарый?» — диир Емельянов Г. И. ыйытар. Ону командир-бүт: «Ыксааман, сэринлээх түстүңэр», — диир. Мин маа-чаха аҕам Көстөккүн сэрин-гэ барбытынан ыла стрел-бищеҕа тахсыбытым. Онно сынныан кирибим. Ардах күн командирдар землянкаҕа хорвоһоллор этэ. Онно кэп-сэтэллэрин истэрим: «Ман-тан барбыт казахтар ниски барбыттар» — диир ырахан сонуну билбитим. Онон аҕам тах өлөхтөрө дин санаа-бытым. Бинигиттэн 2 взвод кинитэ барбыта. Астара син элбэх курдуга, биниги ик-кини кириэн ылар этибит. Мин биир ый курдук олоһ-бутум. Онтон уойан-тотон чааспар төһүбүтүм. Оҕоло-го хаппыста уута минни иһэрдэллэр этэ. Биниги ат-тыбытыгар НКВД чаһа баара. Ол оҕоло биниги фа-нераларытын түүн айы уо-раллар этэ. Онтон мин биир киниэ кинилэргэ баран уокка оттор маһы сүгэн кэлбитим, куораттан биир уол оҕо иһэ-рэ. Масын тутуспута, мин ыстыгынан (мас саа) аһ-чыаары гыммыппар атаахха биллэрбитэ. Сарсыныгыгар биир ст. лейтенант кэлбитэ, онно уолаттарын буйи дьэ-битим.

Ити курдук ыйтан ордук кэмгэ харабыллан баран чааспар кириэрбин кытта хайылар ротатыгар ыһпыт-тара. Хайыһарынан поход оҕорорбут, онно ахсынны ыҕа дылы хайыһарынан сүүрбүппүт. Мин автоматнай взводка түбэспитим. Ахсын-ны ыҕа бири генеральнай походка дыонорбут бады кириэн иһэн ыран хаалбы-ттара. Биниги үһүө буолан уу ылар станцияҕа куораттан 30 км. курдук сиргэ са-сырда 5 чааска поезд ба-рар диир онно кириэн сып-пыппыт. Сарсырда биниги-ни кондуктор дьахтар соһо-һуһан туруорбута. Онтон биниги олорсон барбыппыт. Кириэн 6 чаас саһана про-каҕа сылдыбыппыт. Онно нууччалар кэлбит этилэр. Мин кириэрбин кытта сержаным ас ыллара ыһпыта. Ол күн хаалыт дыонноун атынан тасыттар, онтон ыла 20 №-дээх хайыһар ба-тальяна иһыллан хаалдыта.

Бинигиттэн Соловьев Алек-сей Пудович, Сивцев Семен Григорьевич буолан доруо-бууларынан сыйыллан, дьэһэлэригэр барар буолбут-тара. Бинигини биир сиргэ муспуптара, онтон хам ач-чык дыону биир взвод онго-рон арбаа ыһпыттара. Онно Свердловскай уобалаһыгар дэриэбинэ таһыгар ойуур иһигэр землянкаларга дьэ-лэммиһит. Онно атаһытын тэһнээ хаампаттар ст. сержант Лилипут дьаһалыгар кирибиппит. Землянка бөбө баар этэ.

Онтон Челябинскайга сержант курсугар үөрэнэ хаал-дыт Кыһыл казарма Москва Г. Л., Колесов М. Я., Бочкарев М. И. бааллара. Бинигини кытта үөрэммит Емельянов Г. И., Авксентьев (Хамаҕатта) бары курста-рын бүтэрэн фронтка хайы- (Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

Хатын Арыттан барбыппыт

(Иинин 3 стр. көр)

Нардарын илдьэ барыттар этилэр. Аара ыры бөбө буолбут этэ, хара сиргэ Сталинград куоракка барыттар этэ. Сталинград бинниэрэ ылбыт кэмнэрэ буолан бастах этэрэттэри кытта сэриилэспиттэрэ. Онтон 1942 с. балаан ыйын 5 к. маршевай ротага бинигиттэн баалара: Дьяконов А. П., Евстафьев С. С., Николаев И. М., Сивцев А. А., Парников И. В., Сивцев В. Н., Сивцев К. Ф., Сивцев М. А., Сивцев В. Н. (Мааска уола) маны кытта Ошепенко (уол күтүөтэ) бэйэтэ тылланан барыта. Бу сэрииттэн ордон кэлбиттэрэ Дьяконов Пётр Михайлович, Горохов Гаврил Гаврильевич, онтон Карл Маркс колхозтан Винокуров А. Д., Винокуров Самуил, Марков Илларион (Мочоголук), Семенов Г. Е. 1944 с. баттыктаах тайагынан эргиллэн кэлбитэ.

Уопсайа 2 взвод киниттэн ити эрэ дьон ордон кэлбиттэрэ. Бинигини 1943 с. кулун тутар 3 к. сэриигэ дьин биир эшалон кинини ыппытара. Сотору суол ыраастана илик дьин хас да хонукка тохтообуһун. Бинигини ситэн аасыт чаастар сорохторо арзанны буолан төннөллөрө. Ол курдук суолга уһундук айаннаан 1943 с. ыам ыйын 5 күнүгэр сэриигэ тийбиппит, Биниги взводка Федоров А. М., Лукинов К. Г., Окочешников Е. Е., Слепов Г. И. уо. д. а. баалара Били лейтенант эпитэ кэлбитэ.

Айаннаан Короча куоракка тийэн тохтообуһун. Мантан мин соччо ырааптатабым, икки хонон баран араанны буолбутум. Сэриигэ кини туох да кэспирэ суох.

Арай немец самолета алдынан түһэн пилот билээн бэриммитэ. Ол кинини тутупт киниэхэ именной бастэлиэти биэрбиттэрэ. Мин араанны буолан баран урукку оскуола (эргэ) дьыгэ Короча куоракка сыппытым. Онтон ойуур ийигэр илви диэки палаткаларга кэлэн сыппытым. Операция оңорбуттарын кэннэ бинигини вагону соһор электриккэнэ Старай Осколунан, Воронеж куоратынан, Тамбовынан тыл диэки таһаарытара. Онтон биир эшелон оңорон Каспийскай муора ойоронугар Орто Азияга түһөрбүттэрэ. Ол муораттан уолаттар туус абалан атылыр этилэр. Оңно көрбүтүм Орто Азияга саксаул дьин маһы муньбалларын. Мас

сидиэ кытаанах, суон быһылаах. Манна көрбүтүм бөрбөлүүт дьин кыылы илэ харакпынан. Ити Термез куоракка граница таһыгар, Ташкент куораты аһара баран Сталинабад (Таджикскай ССР) олохпун булан, 4448 №-дээх госпиталга сыппытым). Госпиталга күнгэ 4 аһаталлара, биэр азербайджан оҕоньоро баара нууччалы олох билбэт этэ. Оңно мингин кини тылын билэрэ буолуо дьин саныр быһылааба. Атахпын гиис-сэлээбиттэрэ быттылан соо хаамыан сордообута. Госпиталга биир ый суган баран палата бырааһыттан ханан дойдубар ытталларын ыйыппытым, оңно заявениета суруй дьибитэ. Палата хирург бырааһа сотору комиссиялабыта, оңно мингит 3 ый иһбэлит оңорон олуска биэрэн ыппытара.

Мин 1943 с. балаан ыйын 15 күнүгэр дьыгэр кэлбитим. Совет секретарынан дьэлээбитим.

С. СИВЦЕВ, Аппааны.

ИҔИРЭХ ТЫЛЛАР

Күндү кинибитин, тапталлаах ийэбитин Мордовская Мария Ильиничнаны 60 саасын туолбут үөрүүлээх күгүнэн итинтик-истинник эбэрдэлибит!

Баҕарабыт чэгин доруобуйаны, уһун-дьоллоох олобу! Сырдык ыра санаан, ахсаабат кыһамныын, күөс-көмө, субэ-ама буоларыг иһин барба махталбытын тиэрдэбит!

Оҕолорун, кийинтин, күтүөттэрин, сиэннэрин.

Улуспо правлениета, профкома пекарня кырдыаҕас үлэһитин ХИСМАТУЛЛИНА ВЕРА ЕГОРОВНАНЫ 50 сааһын туолар үөрүүлээх күнүнэн итинтик-истинник эбэрдэлиллэр. Баҕараллар киниэхэ чэгин доруобуйаны, таһаарылаах үлэни, уһун дьоллоох олобу!

Реклама • Биллэриилэр • Реклама

«ТУГМААДА» ЫРЫА АНСАМБЛА ЫАЛДЫТТЫЫР

Ыам ыйын 9 күнүгэр. I Хомуустаах — 16 ч. Аппааны — 20 ч. дискотека.

Ыам ыйын 10 күнүгэр. Хамаатта — 16 ч. Нам — 19 ч. дискотека.

Ыам ыйын 11 күнүгэр, Хатырык — 16 ч., НПУ — 20 ч. Билиэт сыаната: улахаттарга — 20 тыһ. солк. оҕолорго — 15 тыһ. солк.

Ветераннар улуустаабы сэбиэттэрэ Хатын Ары нэһилиэтин олохтооҕо, кырдыаҕас учуутал

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна өлбүтүнэн дьыгэ кэргэттэригэр, оҕолоругар, аймахтарыгар дириг кутурбанын тиэрдэр.

Күндү таайбытыгар Новгородов Владимир Ивановичка, оҕолоругар Ленаҕа, Володыаҕа, Ваяна ийэлэрэ

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыам ыйын 4 күнүгэр ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын биллэрэбит.

Бырааппытыгар, убайбытыгар Новгородов В. И., кини оҕолоругар таптыыр кэргэнэ, ийэлэрэ

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыалдьан өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Күндүтүк саһыры, убаастыыр учууталбыт, педагогическай үлэ ветерана

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыалдьан өлбүтүгэр кини кэргэнигэр Новгородов В. И., оҕолоругар, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит, ыар аһыгытын тэнгэ үллэстэбит.

Табаарыспытыгар Новгородов Владимир Ивановичка, оҕолоругар тапталлаах кэргэнэ, ийэлэрэ

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн барбытыгар дириг кутурбаммытын биллэрэбит.

Намнаабы коммерческай банк правлениета, профкома банк специалиһыгар Новгородов Владимир Владимировичка, чугас дьонугар ийэлэрэ, педагогическай үлэ ветерана

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн дириг кутурбаннын тиэрдэллэр.

Дьокуускай куорат 2 № - дээх оскуолатыгар биригэ үөрэммит, 1961-62 сс. «Карл Маркс» колхозка комсомольскай путивканан үлэлээбит дьуөгэбит

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатын Ары орто оскуолатын коллектива өр сылларга история учууталынан үлэлээбит

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн кини кэргэнигэр Новгородов В. И., оҕолоругар уонна чугас аймахтарыгар дириг кутурбанын биллэрэр.

Күндүтүк саһыры, убаастыыр учууталбыт

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыарыттан өлөн туорабытынан убаастыыр учууталбытыгар Новгородов Владимир Ивановичка уонна кини оҕолоругар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатын Ары нэһилиэтин дьаһалтата уонна общественноһа тыл ветерана Новгородов Владимир Ивановичка кэргэнэ, оҕолоругар күндү ийэлэрэ педагогическай үлэ ветерана

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна уһундук, ыарахан ыалдьан өлбүтүгэр дириг кутурбаннын тиэрдэллэр.

Күндүтүк саһыры, убаастыыр учууталбыт

НОВГОРОДОВА
Анастасия Ивановна ыарахан ыарыттан өлөн туорабытынан убаастыыр учууталбытыгар Новгородов Владимир Ивановичка уонна кини оҕолоругар дириг кутурбаммытын тиэрдэбит.

Намский ГУП «Асуёл» выражает глубокое соболезнование своему работнику Афанасьевой Татьяне Петровне и ее семье по поводу кончины горячо любимого отца, дедушки, ветерана ВОВ

МИРОШИНА
Петра Андреевича

Сэрии сылларын оҕото

Иванов Николай Ионович Кэбээйи улуһун иккис Лууучун нэһилиэтин Маастаах селиэһиньэтигэр дьадаҕы кэргэнгэ төрөөбүтэ. Кини оҕо сааһа сэрии ыар сылларга ар аасыт буолан олох эрэйин-мугун, тиимэт-түгэмэт буолууну эгинэн-хаанынан билбитэ.

са маһаһынгга каркаас ысқылааттары, 1000 кв. м. иһинээх каркаас ысқылааты туттарбыта. Маны таһынан элбэх объектарга реконструкцияны, араас кээмэйдээх өрөмүөнү, штукатурканы ыттарбыта.

Уон объекка электрическай, охранный уонна баһаары сэртээр сигнализациялары оңотторбута. Бу ыһыллыбыт үлэлэри толоттору уонна хонтуруоллаһын элбэх үлэни уонна сыраны эрэйэрэ. Судургутук эттэххэ, Николай Ионович райпоҕа бырабылыанньа председателинэн үлэлээбит кэмигэр нэһилиэһини хааччыыһыга, ысқылааттарга, маһаһынарга табаары, бородууктаны харайыны усулуобуйатын, үлэпиттэр үлэлиир уонна олоһор усулуобуйаларын тупсарыыга элбэх үлэни ыппытын ким даҕаны бүтүн мэлдьһээр кыаба суох.

раммытара. Нэһилиэһиньэ үлэлээһинэ, саҕа салалта үлэтигэр көмөлөөх буолбута. Ырыһынак кэмигэр кинириинэ сибээстээн, улуус, республика үгэс тэрилтэлэригэр салайар аппарат үлэһиттэрин эдэрлэринэн солбуйуу процеһа кинигин бар буолбута.

Потребкооперация систиэмэтигэр ити процесс наһаа күөскэ буолбакка, аргый, наллаан эмэ ытыллар. Ол даҕаны иһин потребкооперация систиэмэтэ бу кэһини 3—4 ыарахан сыллары тулуйан ыһыллыбакка салгы үлэли олоһоҕо. Маныаха уһун кэмгэ үлэлээбит, саһырыт салайааччылар кылааттара мин саһыаһар, кырата суох буолуо.

Мин суруйар киним быһыл күлүн 65 сааһын туолар. Кини салайааччы быһытынан бэйэтин кыаһын биниги улуска эргин сайдарын туһугар кылаатын киллэрэстэ. Кини уһун кэмгэ бөдөг тэрилтэни салайбытынан биригэ үлэлиир табаарыстара астынабыт үэрэбит. Кини салалтатынан тутулуубут, кэнэтиллибит, сагардыллыбыт тутуулар, кэнэһэһин даҕаны өр кэмнэргэ тутуула, туһаныла туруохтара. 1975 — 80 сс. райпо элбэх балыгы бултуу сылдыбытын туһунан улуус олохтоохторун номоһор инникитин даҕаны ахтылыма турдаҕа.

Кыра саастааһыттан колхоз ыарахан үлэтигэр эриллибитэ. Кэлин улаатан истэбин аайы салайар үлэҕэ тахан испитэ. Норуот хаһаайыстыбатын араас салаатыгар 1948 сылтан үлэтин саҕалаабыта 49-с ылын туола. Аһардаас эргин систематыгар үөрэммитин холбоон 42 сыл устата үлэлээтэ. Новосибирскайдаағы эргин институтун бүтэрэн үрдүк квалификациялаах потребтельскай кооперация экономииһин идэтин ылбыта.

Ити кэмгэ үлэ сүрүн көрдөрүүлэрэ райпо үрдүнэн 1974 сыллааһыны кытта тэннээтэххэ 1980 сылга үлэһиттэрэ: розничной отдел оборудуота—2807 тыһ. солк., соботуопка оборудуота — 209 тыһ. солк., килиэп астааһына—324 тоннанан.

Иванов Н. И. 1985 — 1991 с.с. соботуопкаҕа бырабылыанньа председателинэн солбуйааччынан үлэлээбитэ. Бу кэмнэргэ улуус багы хаһаайыстыбалара үүннэрэр хортуппуйдарын, оҕуруоттарын аһын, хаппыстатарын наар улуспоҕа туттарар этилэр. Оңон соботуопка үлэтин объема сүрдээх улахан этэ. Маны таһынан соботуопка отдела, сир аһын, барыаньаны нэһилиэһиньэттэн хомуйара. 1974—77 с.с. райпо үрдүнэн сылга 3—14,9 тонна отон соботуопкалар буолара. Барыаньа 1,5—4,0 тоннага диэри соботуопкаламмыт сыллар баалара. Кэлин 1985 сылтан «Холбо» бырабылыанньата сельзаготпромнары нэһилиэктэринэн олохтуур дьаһаллары таһаарыта. Манан сибээстээн улуска 5 сельпо тэриллэн көрөн баран бэйэлэрин кыһан дьаһанан сайдар кыахтара суох буолан төттөрү улуспо буолбуһунт.

Мин суруйар киним быһыл күлүн 65 сааһын туолар. Кини салайааччы быһытынан бэйэтин кыаһын биниги улуска эргин сайдарын туһугар кылаатын киллэрэстэ. Кини уһун кэмгэ бөдөг тэрилтэни салайбытынан биригэ үлэлиир табаарыстара астынабыт үэрэбит. Кини салалтатынан тутулуубут, кэнэтиллибит, сагардыллыбыт тутуулар, кэнэһэһин даҕаны өр кэмнэргэ тутуула, туһаныла туруохтара. 1975 — 80 сс. райпо элбэх балыгы бултуу сылдыбытын туһунан улуус олохтоохторун номоһор инникитин даҕаны ахтылыма турдаҕа.

Улэһит буолуобуттан Кэбээйи улуһун эргини тэрилтэтигэр, Булуҕ улуһун Тит-Ары рыбкообугар, Жиганскай райпотугар, Суҕтаар улуһун райсоһуугар булду тэрийээчинэн, плановой отдел начальнигинан, председатели солбуйааччынан таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

Эргин прогрессивнай формаларын олоххо киллэрин кэнээбитэ. Ол курдук маһаһынарга самообедуживание отделлара, сүһү үлэһиттэригэр, отчуттарга аналлаах мундуктар аһыллыбыттара. 1980 сылга табаары кредиткэ атылаһыны сууммата райпо уопсай розничной оборудуоттан 30 бырыһыаны ылар буолбута.

Николай Ионович бырабылыанньа председателинэн үлэлиир кэмигэр уруккуттан даҕаны кыайтарбатах итэбэстэһиньэри таһаары өссө элбээбитэ. Ити кини салгы председателинэн үлэлирин тохтотор сүрүн биричининэн буолбута. Кэлин соботуопкаҕа бырабылыанньа председателинэн солбуйан уһундук үлэһиттэрин сельзаготпромнары тэрийин бириэмэтигэр ситэ кыаллыбаккалар атахтаабыттара. Онтон кэлин сааһыран баран кадр отделыгар ананан үлэлээһинэ 1992 с. салайааччыларбыт уларытар кэмнэригэр түбэспитэ. Эргин үлэтигэр уһун сылларга салайар үлэҕэ сылдыбыт, дьону-сэргэни билэр кини

Улэҕэ уопутун Николай Ионович дээр кадрдарга кэккэ сылларга биэрэ. Оңон кини бырабылыанньа үлэтигэр кэлин үс сыллар усталарыгар улахан көмөнү оңордо. Ыстатыйам бүтэһинигэр ытыктыыр, убаастыыр, аҕа табаарыспытыгар чэгин доруобуйаны, уһун дьоллоох олобу баҕарабын! Улахан махтал, баһыыба буолуохтун Николай Ионовичка, биниги улуспут эргини тэрилтэтигэр уһун кэмнэр усталарыгар салайар аппараакка үлэлээбитин иһин!

Биниги улуспут потребобществотугар председателинэн 1974 с.—1988 с. дьэри үлэлээбитэ. Кини бу үлэлээбит кэмигэр райпо материальной базатын хаһаагы күүһүн уурбута. Ол курдук ити кэмгэ түөрт саҕа маһаһын, икки хлебопекарня, алта олоһор дьыгэр, овошехранилищны, саҕа гарааһы, свиноферма хотонун, 10-тан тах-

Соботуопкаҕа балык бултааһына саналы тэриллэбитэ. Ол курдук кини инициативатынан Лаабыда учаастагар балыктыыр база тутулуобуттан балыгы бултааһын кинигин ытыллыбыта. Ол түмүгэр 1976 с.—45,2, 1977 с.—58,3, 1978 с.—47,1, 1979 с.—27, 1980 с.—54,8 тонна собо балык хаһаайыстыбаннай ньыманан бултаммыта. Улуус олохтоохторо ити сылларга эмис собо балыгы маһаһынартан атыылаһан сиз абы-

Ф. ПРОТОПОПОВ, улуспо профкомун председателэ.

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.

ОТДЕЛЛАР информация, сурук; төрүт культура — 21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэһитин, дьыгэбит аадырыһын чуолкай ыйыҥ. Автор эгэрэ мэлдьи хаһыат санаатынын биир буолуохтаах дьин буолбат.

«Эгсиэли»—Нам улуһун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1. Учредителлэр: Нам улуһун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальнай компания. С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көгүлүн көмүскүүр региональнай инспекциянан регистрацияламмыт № Я 0085.

Нам улуһун типографията: 678040, Нам с., Ленскэй уул. 85. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэч. лис. Нэдиэлэҕэ үстэ таһар. Индексэ 54889. Тираһа 2170. Бэчээттэнэ 07.05.97 с. Сахаһын №-рэ 50.

Намнаабы Федеральнай Почтовой Сибээс Түмүгэ Хатырык почтатын начальнига Миронова П. П. таптыыр уола ДРОФЕЕВ Дмитрий Дмитриевич эдэр сааһыгар соһумардык өлбүтүнэн дириг кутурбанын тиэрдэр.

Намский ГУП «Асуёл» выражает глубокое соболезнование своему работнику Афанасьевой Татьяне Петровне и ее семье по поводу кончины горячо любимого отца, дедушки, ветерана ВОВ

МИРОШИНА
Петра Андреевича